

MOTTO: “De spiegel van het verleden kan helpen bij het vermijden van eenzijdigheden uit vroeger jaren en bij het benutten van de winst die elk tijdperk heeft opgeleverd. In die zin zouden juist innovatoren er veel aan kunnen hebben, maar vaak komen zij daar niet aan toe.” (Nel Jagt, in *Beroepsprofiel MWD*, 2006)

Eerdere nieuwsbrieven te vinden op: <http://www.canonsociaalwerk.eu/nl/onderwijs.php>

CANON
SOCIAAL WERK

Inhoud van dit nummer

- De Vlaamse canon, nu geflankeerd door twee deelcanons: JEUGDZORG en MIGRATIE	1
- Uitnodiging Openbare les Maarten van der Linde, vrijdag 11 november 2011	3
- Toby Witte schreef leerzaam boek over de geschiedenis van het Rotterdamse club- en buurthuiswerk	3
- Lectoraat MW InHolland blikt terug op maatschappelijk werk in de twintigste eeuw	5
- Geschiedenis van het sociaal werk; waarom, wat en hoe? Voorpublicatie	6
- Nieuwe canons in voorbereiding	7
- 100.000+! bezoeken aan de canons	8
- Met de Minor GGz naar het Dolhuys	8
- Nieuwe rubriek: Nieuwe boeken gesignaleerd en besproken	9
- Educatief rondsuffelen op het internet	10

DE VLAAMSE CANON, NU GEFLANKEERD DOOR TWEE DEELCANONS

Wim Verzelen // Sociaal werk is een bijzonder brede discipline. De geschiedenis ervan vraagt om toespitsing op deelgebieden, ook in Vlaanderen. We hebben gekozen om twee werkterreinen te onderzoeken die historische impact en actualiteit verbinden: **MIGRATIE** en **JEUGDZORG**.

Links: Publicatie vanuit Gentse werkingen in 1982

Midden: Mede door de

perikelen met het toenmalige Vlaams Blok werd in 1989 een Koninklijk Commissaris aangeduid voor de migrantenproblematiek. Dat leidde in 1993 tot de oprichting van een 'Centrum voor gelijke kansen en racismebestrijding' (waarvan hier het eerste logo);

Rechts: Italiaanse 'gastarbeiders' voor de Limburgse mijnen na de Tweede Wereldoorlog, gehuisvest in barakken

Bekijk de Vlaamse canon Sociaal werk en migratie:

http://www.canonsociaalwerk.eu/be_mig

In vijftien pagina's is uitgetekend hoe sociaal werk de migratie in Vlaanderen heeft begeleid van halverwege de negentiende eeuw tot nu. Van emigratie van Vlamingen naar 'hun beloofde land' (Amerika, Canada), tot immigratie van steeds meer verschillende groepen naar wat hen - misschien - is verteld over België al het 'beloofde land'.

De impact van sociaal werk op de ondersteuning van immigranten in Vlaanderen is groot. Daarbij kunnen we eigenlijk drie fasen herkennen.

Een eerste fase omvat de pioniersarbeid waarbij sociaal werkers de eersten zijn die oog hebben voor specifieke problemen van aan- en inpassing. Sociaal werkers verbonden met de Limburgse mijnbedrijven spelen hier een centrale rol vóór de Tweede Wereldoorlog. Ze zullen pas later in de jaren zestig door werkers worden opgevolgd die specifiek vanuit een zelfstandige organisatie aan integratie werken. Een tweede fase start in de jaren zeventig: jonge geïnspireerde sociaal werkers nemen initiatieven voor

ondersteuning op het moment dat de overheid enkel oog heeft voor sociaaleconomische integratie. In alle grote steden ontstaan buurtwerkingen en komt er iets als een centrum voor buitenlandse werknemers. Een derde fase die start om en bij 1989/90 waar de culturele en religieuze thematiek centraal staat. Daarbij zijn heel wat nieuwe organisaties ingezet en sociaal-culturele werkers geëngageerd geraakt.

Bekijk de Vlaamse canon Sociaal werk en jeugdzorg:

http://www.canonsociaalwerk.eu/be_jz

Onder: Knechtjeshuis te Antwerpen, Paardenmarkt

De middeleeuwen hebben de eerste noodzakelijke jeugdzorg opgeroepen door de confrontatie met vondelingen en weeskinderen.

Halverwege de 19de eeuw werd Vlaanderen getroffen door misoogsten en hongersnood wat een grote hoop kinderen en jongeren de straat op joeg tot wanhoop van de leidende burgerij.

Dat sociaal werkers zo sterk gericht zijn op ondersteuning van migranten zit hen, bij wijze van spreken, in het bloed. Eén van de *founding mothers*, Jane Addams, opende de weg in Hull House in Chicago (1889), door zich in te zetten voor de 19de eeuwse Oost- en Zuid-Europese migranten.

Ook daar zit een scharnierpunt dat professionele zorg zal oproepen, steeds weer geslingerd tussen opvoeding en repressie.

Een heel specifiek punt is de wetgeving op kinder- en jeugdbescherming waar België - zeker in het begin van de twintigste eeuw - een voortrekkersrol speelde. En bijzonder specifiek Vlaams luik is het breed uitgedijde veld van jeugdbewegingen die weliswaar het experimenteren van jongeren kanaliseren, maar tegelijk ook kunnen worden gezien als preventieve jeugdzorg.

In de jaren zeventig krijgt ook Vlaanderen een alternatieve jeugdzorg, deels in unisono met Nederland (zie het Jeugd Advies Centrum). Maar wat het meeste stof deed opwaaien waren acties voor een grondige verandering in de opvang van jongeren in instellingen (de zgn. Bijzondere Jeugdzorg). 1974 met de aanklacht tegen misbruiken in 'Vrij en Vrolijk' was in dat opzicht een kantelmoment. Nadien is de jeugdzorg in Vlaanderen heel anders geworden. Ze wordt mee gedragen door een zelfstandig ontwikkelde Vlaamse jeugdzorg vanaf 1980 als alle welzijnsmaterie bevoegdheid wordt van een Vlaamse regering.

UITNODIGING OPENBARE LES MAARTEN VAN DER LINDE

Doe wel, maar... zie om. Op zoek naar vergeten

Erop!-pioniers is de titel van de openbare les van Maarten van der Linde. Hij is op 1 september jl. is gestart als bijzonder lector Geschiedenis van het sociaal werk, Hogeschool Utrecht.

Het begint als volgt: "In deze openbare les luidt mijn stelling: de outreachende of Eropaf!-werkwijze die aan het einde van de twintigste eeuw werd ontdekt als de *corebusiness* van het brede sociaal werk, staat in een eeuwenoude traditie. Om dat aan te tonen zet ik vanmiddag de schijnwerpers op de lange negentiende eeuw die begon met de revoluties in Amerika en Frankrijk en eindigde met het uitbreken van de Eerste Wereldoorlog. Ik vraag uw aandacht voor vijf vrijwel vergeten Eropaf!-pioniers uit deze periode: Elisabeth Fry, Thomas Chalmers, Daniel von der Heydt, Octavia Hill en Johanna ter Meulen."

Direct aansluitend houden Llewellyn Bogaers en Jos van der Lans een coreferaat.

Deelnemers aan het Netwerk Geschiedenis Sociaal Werk zijn van harte uitgenodigd!

Aanmelden: U kunt zich voor vrijdag 4 november aanmelden voor deze openbare les, door een e-mail te sturen naar openbareles.ml@hu.nl

Informatie: Mirjam Krusselbrink (088) 481 90 47 of openbareles.ml@hu.nl

Datum: Vrijdag 11 november 2011

Tijd: 14.30 uur – 17.00 uur

Locatie: Hogeschool Utrecht, Faculteit Economie & Management (FEM), Padualaan 101, Utrecht.

Route: http://www.hu.nl/Adressen/Locaties/~media/HU-PORTAL/Docs/routes/Nieuwe%20routes%2012-2010/HU_FEM.ashx

Ter gelegenheid van de officiële start van het lectoraat verschijnt op

11-11-11 een boekje met de tekst van de openbare les en een theoretische onderbouwing van het lectoraat: **'GESCHIEDENIS VAN HET SOCIAAL WERK: WAAROM, WAT EN HOE?'**.

Fragmenten hieruit in deze Nieuwsbrief, p. 6-7.

TOBY WITTE SCHREEF LEERZAAM & LEESBAAR BOEK OVER HET ROTTERDAMSE BUURT- EN CLUBHUISWERK

Toby Witte, Hart van de verzorgingsstad. Club- en buurthuiswerk in Rotterdam, 1920-2010. //

Aan het eind van zijn boek concludeert Witte: 'De kracht van het buurthuis was de permanente aanwezigheid in de wijk. De clubhuizen gaven houvast en geborgenheid aan de bewoners in de wijken. Voor sommigen was het clubhuis een focus in hun leven. Het clubhuis vervulde een sociale functie en vormde een ruggensteun voor degenen die maatschappelijk gezien wat minder sterk waren. Bezoekers kwamen tijdens koffie-ochtenden, thema-avonden, educatieve activiteiten, dansavonden, zomerkampen enz. met elkaar in aanraking. De buurt- en clubhuizen hebben duizenden mensen in Rotterdam in de gelegenheid gesteld zich op enig niveau te ontplooiën en te emanciperen.' (138).

Verdiensten // Aanvullend daarop nog meer verdiensten van het club- en buurthuiswerk van de

Katholieke Stichting voor Gezin en Jeugd (KSGJ), voorheen het Sint Franciscus Liefdewerk: 1. Permanente aanwezigheid in de wijk. 2. Bijgedragen aan de sociale samenhang in de buurten. 3. Plek waar kinderen en jongeren hun emoties en energie kwijt konden. 4. Buurtbewoners werden bereikt en geholpen die anders nooit en te nimmer waren bereikt en geholpen door welke instantie dan ook. 5. Velen hebben kracht geput uit het buurthuis. (138-139) Het werk vertoonde continuïteit in plaats van discontinuïteit. De projectencarrousel (Witte noemt het 'een onoverzichtelijke tombola van projecten') lag nog achter de horizon.

Tot nadenken stemmend // Er zijn nog meer conclusies en signaleringen die tot nadenken stemmen: Het verdwijnen van de vrijwilligers. De opmars van de professionals. De toenemende afhankelijkheid van overheidssubsidie wat gepaard

gaat met bureaucratisering, gedetailleerde regelgeving en verantwoordingseisen. Decentralisatie in de jaren tachtig die gepaard gaat met bezuinigingen. Het vrijwel wegbezuinigde club- en buurthuiswerk dat in de jaren negentig als een stofzuiger, via een wijkgerichte aanpak, de drugsproblematiek, de jongerenoverlast, de prostitutie, de eenzaamheid van ouderen enz. enz. zou moeten opzuigen waarna de stad weer schoon, heel en veilig, dus leefbaar zou moeten worden. Het club- en buurthuiswerk als vuilnisvat. Het lijkt wel of de sociaal werkers gestraft worden voor hun maakbaarheidsgehoof van de jaren zeventig. Ook signaleert Witte hoe de Rotterdamse overheid met linkse bestuurders weinig op had met godsdienstig en levensbeschouwelijk geïnspireerde sociaal-culturele organisaties en aanstuurde op samenwerking en fusie. Dit speelde al in de hoogtijdagen van de verzuiling. In 1954 was er nog het beruchte Mandement van de bisschoppen, maar in de late jaren zeventig was er van dat katholieke machtsvertoon weinig meer over. Wie toen nog streed tegen het 'verzuilde' sociale werk had andere motieven: club- en buurthuiswerk tot instrument van wisselend overheidsbeleid maken en bezuinigen. De tijd dat de KSGJ dertien clubhuizen en acht kamphuisen met eigen vermogen had opgericht en onafhankelijk kon opereren was al verleden tijd.

Kritische kanttekeningen // Witte plaatst ook kritische kanttekeningen. De sector heeft te lang geloofd dat alles wat hij deed prima en goed was. De problemen als gevolg van de vestiging van migranten uit Turkije, Marokko en Suriname zijn relatief laat opgepakt. De sector heeft te weinig gedaan om de hardnekkige beeldvorming van 'praatgraag' en 'actievoeren' te corrigeren. Heb ik wat gemist in dit boek? Ja, ik had graag meer willen weten over het uitvoerende werk: het huisbezoek, de integrale aanpak in het gezins- en jeugdwerk, het werk met kinderen en jongeren. Witte laat er wel wat van zien, maar dat smaakt naar meer. Veel blijft verborgen achter kerk- en/of beleidstaal of de taal van eerdere en deels verouderde interpretaties. Naar mijn smaak kan meer recht worden gedaan aan de inzet, werkprincipes, ervaringen en methodes van de eerstelijns werkers van het SFL en KSGJ, juist ook in de jaren veertig en vijftig. Zoals blijkt uit het blad DUX van het katholieke jeugdwerk stonden katholieke pedagogen en

Biografie // Toby Witte (1955) studeerde geschiedenis en sociale wetenschappen. Hij promoveerde in 1990 op een dissertatie over Nederlandse buitenlandse betrekkingen en publiceerde diverse boeken en artikelen over grootstedelijke vraagstukken: sturing van de welzijnssector, jongeren & geweld, participatie, sociaal investeren, moslimjongeren, voortijdig schoolverlaten. Witte was tot 1996 conrector van een scholengemeenschap en daarna werkzaam als hoofd docent bestuurskunde en politicologie bij diverse hogescholen. Van 2001-2011 was hij o.a. hoofd van het Expertisecentrum Praktijkgericht Onderzoek (EPO) van Hogeschool Rotterdam. Per 1 oktober jl. is hij gestart als lector Maatschappelijke Zorg op Hogeschool Rotterdam.

jeugdleiders open voor vernieuwing en namen ze zelfs vaak het initiatief. Zou dat in Rotterdam anders geweest zijn? Een andere kanttekening is dat dit een boek is over het van oorsprong *katholieke* club- en buurthuiswerk. Het maakt nieuwsgierig naar studies over het buurt-, club- en volkshuiswerk met een andere kleur: algemeen (de Volkshuizen, Arend en Zeemeeuw), hervormd (het befaamde werk van Van Veldhuizen in Crooswijk; het succesvolle werk van de hervormde jeugdraad op de Heuvel) en gereformeerd (Jeugdhaven, het werk van Van Krimpen).

Tegen de 'historische bewusteloosheid' // Ik vind het een interessant en inzichtgevend boek. In leesbare taal schetst Witte de ontwikkeling, bloei en neergang van het club- en buurthuiswerk in de wereldhavenstad waarvan op 14 mei 1940 het oude stadscentrum werd weggebombardeerd. Hij laat zien hoe Rotterdam vanuit de wederopbouw en uitbouw een onbehaaglijke haven- en verkeersstad werd. Nogal wat Rotterdammers woonden in slechte huizen en verwaarloosde stadswijken. De sociale opbouw had geen hoge prioriteit bij het gemeentebestuur. Allerlei samenlevingsvraagstukken die Rotterdam tot de huidige dag blijven tekenen, bestaan – zo laat Witte zien – al langer dan vijftig jaar. Er is meer continuïteit in problemen dan we denken, stelt Witte, maar de discontinuïteit in het sociaal werk lijkt alleen maar toe te nemen. Dat was gelijk zijn motivatie om dit boek te schrijven: 'Veel problemen en ontwikkelingen waar professionals in Rotterdam nu tegen aanlopen en waarmee zij worstelen hebben wortels in het verleden. De continuïteit is groter dan menig een denkt'. Witte bindt de strijd aan met wat hij de 'historische bewusteloosheid' noemt onder politici, bestuurders, beleidsambtenaren en (aankomende) welzijnsprofessionals in Rotterdam: 'Wie zinvol wil meedenken, meepraten en meebeslissen over het welzijnsbeleid zal kennis en inzicht moeten hebben van wat zich in het verleden heeft afgespeeld'. (Maarten van der Linde)

Toby Witte, *Hart van de verzorgingsstad. Club- en buurthuiswerk in Rotterdam, 1920-2010*.
Apeldoorn: Garant Uitgeverij, € 19,90
ISBN 978-90-441-2762-1, www.garant.be

Gangmaker // Erik Trinconi (1948-2010) was de gangmaker achter het project om deze geschiedenis vast te leggen. Trinconi werkte van 1970 tot 2003 in het Rotterdamse sociaal-cultureel werk: o.a. bij de Katholieke Stichting voor Gezin en Jeugd als kinder- en jongerenwerker, buurtwerker en teamleider en later als directeur van de wijkwelzijnsorganisatie in Hoogvliet. Vanaf 2003 tot zijn veel te vroege overlijden was hij verbonden aan Hogeschool Rotterdam, o.a. als directeur van de opleiding CMV.

<http://capibara.hro.nl/eCache/DEF/1/75/875.html>

Trinconi enthousiasmeerde de hogeschool en het KSGJ Fonds om dit boek te laten schrijven: "De huidige studenten

moeten entree hebben tot de historie van hun toekomstige werkveld. Heden, verleden en toekomst zijn met elkaar verbonden. Zeker wanneer het om mensen gaat.'

LECTORAAT MAATSCHAPPELIJK WERK BLIKT TERUG OP HET MAATSCHAPPELIJK WERK IN DE TWINTIGSTE EEUW

Het onderzoek // Het lectoraat Maatschappelijk Werk van Hogeschool Inholland besteedt in haar onderzoeksprogramma ruim aandacht aan de worteling van het sociaal werk. Niet voor niets heette de lectorale rede van lector Margot Scholte 'Oude waarden in nieuwe tijden'. Onder invloed van economische crises en ervaringen, van maatschappelijk welbevinden of onbehagen, van beleid en professionaliserings-bewegingen moest en moet het maatschappelijk werk zichzelf steeds opnieuw definiëren en positioneren. Grote filosofische vragen als 'wat werkt in maatschappelijk werk', wat is 'het goede helpen' en 'wat is de menselijke maat' voor werker en cliënt blijven daarbij relevant. In dit licht wordt door het lectoraat een studie verricht naar de ontwikkelingen in het maatschappelijk werk vanaf grofweg de oprichting van de eerste School voor Maatschappelijk Werk in 1899. Daarbij gaat het niet zozeer om de 'grote' geschiedenis, maar vooral om de ontwikkelingen in de uitvoeringspraktijken van het maatschappelijk werk in de afgelopen decennia. Daarbij zal met name aandacht zijn voor de verhalen van maatschappelijk werkers zelf. Historica Llewellyn Bogaers voert het onderzoek uit.

Literatuuronderzoek en interviews // Centraal in het onderzoek staan de motivatie, de methodiek en de ervaringen van mensen die actief zijn op het gebied van maatschappelijk werk vanaf het einde van de negentiende eeuw tot nu. In het onderzoek wordt daarnaast aandacht besteed aan het buurtleven, het nabuurschap zoals dat nog steeds in Nederland bestaat. Hiermee wordt ook de koppeling gemaakt naar de wijzigingen in de maatschappelijke opdracht van sociaal werk door veel meer aansluiting te zoeken bij krachten in

buurten en burgers zelf (empowerment en veerkracht). Literatuuronderzoek geeft inzicht in beleid en methodiek en de intenties die eraan ten grondslag liggen. Interviews laten zien hoe veldwerkers in de praktijk met hun opdracht zijn omgegaan. Wat hoorde tot hun takenpakket? Wat brengt een glimlach op hun gezicht, wat zijn hun zorgen, inspanningen en wensen? Het geheel geeft een menselijk inkijkje in de praktijk van het welzijnswerk en reikt ingrediënten aan voor het goede helpen.

Het boek op basis van het onderzoek zal in het najaar 2012 verschijnen. Meer informatie: Llewellyn.bogaers@inholland.nl, of via het secretariaat van het lectoraat: sharmila.balesar@inholland.nl. In de loop van het onderzoek zal meer informatie te vinden zijn op de website van het lectoraat: www.inholland.nl/maatschappelijkwerk.

Over de onderzoeker // Llewellyn Bogaers studeerde geschiedenis in Utrecht. Zij is cultuur- en religiehistorica. In 2008 is zij gepromoveerd op het proefschrift *Aards, betrokken en zelfbewust. De verwevenheid van cultuur en religie in katholiek Utrecht (1300-1600)* (Utrecht, 2008). Het is een analyse van het sociale weefsel van de stad in de late middeleeuwen en vroegmoderne tijd en de manier waarop collectieven en individuele mensen daar vorm aan gegeven hebben. Dit omvangrijke onderzoek is deels gesubsidieerd door de Nederlandse Organisatie van Wetenschappelijk

Onderzoek (NWO) en door Levend Verleden Utrecht, dat Llewellyn in 1996 heeft opgericht. Op freelance basis verzorgt Llewellyn onderzoek, geeft zij lezingen, cursussen en rondleidingen, en schrijft zij. In Llewellyns proefschrift stond de samenleving op microniveau in laatmiddeleeuws Utrecht centraal: hoe leefden mensen samen? Hoe organiseerden zij zichzelf? Wat betekenden religie en culturele identiteit voor hen? Voor dit boek heeft Llewellyn veel onderzoek gedaan naar onder

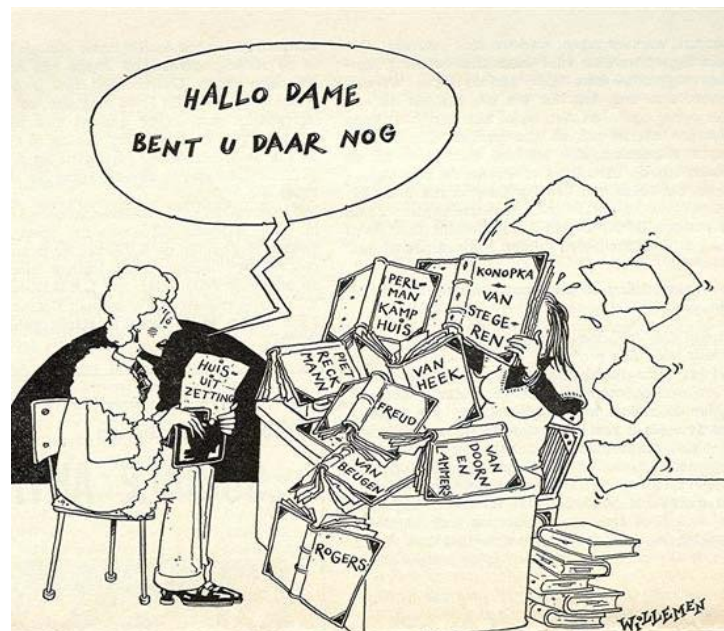
meer het buurtleven, de armenzorg, de onderlinge betrokkenheid en de identiteitsbeleving. De analyse van collectieve ontwikkelingen wordt verlevendigd en actueel gemaakt door biografische portretjes. Het geheel resulteerde in een geheel nieuwe, menselijker kijk op de laatmiddeleeuwse samenleving en mentaliteit. Recensies, recente publicaties en interviews zijn te lezen op www.levendverledenutrecht.nl.

GESCHIEDENIS VAN SOCIAAL WERK: WAAROM, WAT EN HOE?

Hier volgen vier fragmenten uit de theoretische onderbouwing van het lectoraat Geschiedenis van het sociaal werk op Hogeschool Utrecht. Het hele artikel wordt gepubliceerd in het boekje *Doe wel, maar... zie om. Een pleidooi voor historisch besef in het sociaal werk*, dat op 11 november 2011 verschijnt. Onderstaande cartoon van Willemen verscheen in 1974 in *Verdanda*, het landelijke blad van sociale academie-studenten

Waarom geschiedenis? // In trefwoorden zestien redenen om je in de geschiedenis te verdiepen: Willen weten – Begrijpen – Verklaar – Verbanden leggen – In ander perspectief plaatsen – Rekenschap afleggen – Beeldvorming corrigeren – Beeldvorming nuanceren – Gevoel voor proporties krijgen – Lessen trekken – Waarschuwen – Ontzenuwen – Ontmythologiseren – Inspireren – Verhalen vertellen – In ere houden.

Historisch besef en beroepsidentiteit van de sociaal werker // Historisch besef is dat je als sociaal werker weet waar je werk vandaan komt. Je staat in een traditie. Als je goed kijkt zie je niet alleen de verschillen, maar ook de overeenkomsten tussen vroeger en hoe het nu is. Soms is een ogenschijnlijk spiksplinternieuw idee al eeuwen geleden ontstaan en uitgeprobeerd. Oog krijgen voor continuïteit en discontinuïteit, veranderingen en overeenkomsten, dat is historisch besef. De geschiedenis van je vak kennen – en kunnen plaatsen binnen de algemenere maatschappelijke ontwikkeling – versterkt de beroepsidentiteit: jezelf serieus nemen enerzijds en je werk kunnen relateren en relativeren anderzijds. Kennis van wat meer algemene maatschappelijke ontwikkelingen geeft de ontwikkelingen binnen je eigen vakgebied reliëf: je ziet vooruitgang, ontwikkeling, of juist stilstand en afbraak. Historische kennis is voor nieuwe generaties sociaal werkers onontbeerlijk en kan inspirerend

zijn: je put uit de bronnen van de door vorige generaties opgebouwde professionele handelings-

en interpretatiekaders, je werkt vanuit waarden die het werk krachtig maken, je hanteert methoden waarvan gebleken is dat ze effectief zijn. Je weet dat een goede methode belangrijk is, maar dat het mensenwerk blijft. Mensenwerk betekent: werken van mens tot mens. Het maakt uit wie het werk doet.

Historische reflectie // Reflectie staat in hoog aanzien in het hedendaagse beroepsopleiding. Het boek van Donald Schön, *The reflective practitioner* (1983) heeft in het verlengde van de hausse van het ervaringsleren in de jaren zeventig school gemaakt. Het was een correctie op onderwijssituaties waar niet of te weinig, te

theoretisch of te ideologisch over het werk en de opgedane praktijkervaringen werd gesproken. Er werd misschien teveel theoretische kennis gedoceerd, zonder die te verbinden met de beroepspraktijk. Maar zoals vaker werd het kind (de kennis) met het badwater (een te theoretische werkwijze) weggegooid. Kennis kwam in het verdomhoekje en reflecteren veroverde een sterrenstatus. Reflectie werd een must: voor, tijdens, maar ook na je werk. Zelfstandig nadenken en van je fouten leren. Als je gevoel zegt dat iets op het werk niet pluis is, neem dat gevoel serieus. Bespreek je ervaringen met collega's. Stel leerdoelen op, onderzoek of je ze gehaald hebt, leer levenslang. Maak een professioneel ontwikkelingsplan. Het was en is heel positief

Basiskennis en historische competenties // Kennis van de geschiedenis hoort thuis in de *body of knowledge* van onze opleidingen. Basiskennis en historische competenties zijn allebei van belang. De een kan niet zonder de ander.

Historische basiskennis is onmisbaar voor het hebben van overzicht, het zien van de grote lijnen, het ontdekken van de samenhang; deze kennis voedt de intellectuele ontwikkeling en is daarom belangrijk, ook voor sociaal werkers. Het draagt eraan bij dat we ons een samenhangend beeld van de werkelijkheid kunnen vormen. Of, om met de wetenschapsjournalist Joshua Foer te spreken, zonder dit referentiekader (hij noemt het een spinnenweb) zien we slechts losse feiten zonder betekenis. Hoe meer gaten ons spinnenweb vertoont, hoe meer nieuwe kennis langs ons heen glijdt: "Kennis verrijkt onze ervaring."

Elke opleiding en zelfs elke specialisatie of minor zou moeten beschikken over een historisch overzicht van de ontwikkeling van het eigen werkveld. Soms is dat overzicht beschikbaar als basisboek of handboek geschiedenis, en soms als inleidend hoofdstuk in een handboek. Maar vaak ook niet. Hier is nog werk te doen.

Historische competenties zijn kernattitudes, methoden en vaardigheden van het historisch ambachtelijk onderzoek en het historisch kunnen denken en analyseren. Het gaat allereerst om studievaardigheden en onderzoeksvaardigheden. Hierbij is het kunnen bestuderen van een of meer boeken met behulp van een eigen uittreksel een onderschatte vaardigheid. Het effectief kunnen zoeken naar en correct kunnen omgaan met de bronnen die via het internet toegankelijk worden is

allemaal, maar soms ook wat doorgeslagen. Er kwam de klacht van studenten: 'We reflecteren ons een bult, maar wat leren we eigenlijk?' Het lectoraat Geschiedenis van het sociaal werk stelt bij het vele reflecteren de vraag: hoe breed of hoe smal is het materiaal waarover gereflecteerd wordt? Wat is het referentiekader? Hoe wordt de reflectie verbonden met kennis en inzichten uit de geschiedenis, de sociologie, de psychologie, de pedagogiek, de filosofie, de levensbeschouwelijke stromingen?

Het lectoraat pleit – aanvullend, kaderscheppend, vormend en verdiepend – voor de historische dimensie in de reflectie. Het onderzoeken van de geschiedenis is een verrijkende vorm van reflectie op het handelen.

ook een belangrijk aandachtspunt. Deze vaardigheden zijn ook algemener van toepassing in de beroepen waarvoor wij opleiden. Naast deze studie- en onderzoeksvaardigheden horen de volgende historische competenties thuis in de omschrijving van de competenties die in de curricula centraal staan. Deze meer specifiek historische competenties zijn:

- Historisch besef tonen ('Dit vraagstuk of verschijnsel komt niet uit de lucht vallen, maar heeft een achtergrond, er zijn oorzaken, er is een voedingsbodem, enz.')
- Feiten en sociale processen in de (historische) context kunnen plaatsen.
- De samenhang tussen oorzaken en gevolgen kunnen onderzoeken en analyseren.
- Kritisch (=onderscheidend) kunnen analyseren van beleid, visies en methoden (wie vertelt dit verhaal, welke motieven en belangen zijn in het spel, wat is het doel).
- Aandacht hebben voor chronologie (in welke tijdsvolgorde speelt dit zich af, wat gebeurde eerst en wat later?).
- Besef hebben van tijd- en plaatsgebondenheid (waarden, normen, gedrag kunnen verschillen al naar gelang waar men woont en in welke tijd men leeft).
- Kunnen signaleren en analyseren van de wisselwerking tussen de niveaus van ontwikkelingen en gebeurtenissen op verschillende niveaus (micro – meso – macro).

NIEUWE CANONS IN VOORBEREIDING

Verstandelijk Gehandicaptenzorg NL // De voorbereidingsgroep van de canon Verstandelijk Gehandicaptenzorg NL verzamelt de laatste van de vijftientig vensters en gaat aan de slag met de eindredactie. De eindredactiegroep bestaat uit Ad van Genneep, Teun Post en Maarten van der Linde.

Maatschappelijke Opvang NL // De redactie van de canon Maatschappelijke Opvang NL heeft een concept gemaakt voor twintig vensters en heeft de taken verdeeld. In de redactie zitten medewerkers van de Federatie Opvang, IrisZorg, HVO-Querido en Zienn; Jos van der Lans coördineert.

Zorg voor de jeugd NL // Voor de canon Zorg voor de jeugd NL heeft de redactie gevormd op september de taken verdeeld voor het schrijven / samenstellen van twintig vensters. Tijdens de eerste Mulock Houwerlezing op 17 november in het Kinderrechtenhuis te Leiden wordt het concept gepresenteerd. Aan deze canon werken o.a. mee Fedor de Beer, Jos van der Lans, Maarten van der Linde, Ard Sprinkhuizen, Kees van der Wiel en Janneke Wubs. Ook gaat een Adviescommissie functioneren met o.a. Kees Bakker, RvB Nederlands Jeugdinstituut en Nelleke Bakker (Pedagogiek, Rijksuniversiteit Groningen)

Vrouwenemancipatie en vrouwenhulpverlening NL // Voor de canon Vrouwenemancipatie en vrouwenhulpverlening NL staan de eerste zes vensters klaar. De redactie bestaat uit o.m. Suzanne Hautvast en Maarten van der Linde

Maatschappelijk Werk NL // In september heeft een voorbereidingsgroep gebrainstormd over een canon Maatschappelijk Werk NL. Aanwezig waren Anoushka Boet (Marie Kamphuis Stichting), Lou Jagt (emeritus docent, kenner van de geschiedenis), Maarten van der Linde (Lectoraat Geschiedenis SW Hogeschool Utrecht), Liesbeth Simpelaar (Marie Kamphuis Archief) en Ard Sprinkhuizen (lectoraat MW Hogeschool InHolland)

100.000+! BEZOEKERS AAN DE CANONS

Stand maandag 24 oktober 2011:
Verblijvend is de gestage toename van het aantal bezoeken aan de Engelstalige canon www.historyofsocialwork.org.
Bij elkaar opgeteld is het aantal bezoeken de 100.000 gepasseerd. 2011: Het Jaar Van De 100.000+ bezoeken.

Het aantal bezoekers aan de canons.eu (NL en VL) is na de zomervakantie voor het eerst sinds 2008 wat ingezakt. Een verklaring kan zijn dat studenten in bacheloropleidingen Social Work minder massaal met opdrachten uit de canon aan de slag gaan.

Bezoeken Canons Sociaal Werk in Nederland,
In Vlaanderen & Internationale denkers

Bezoeken Canon
HistoryofSocialWork.org

	2008	2009	2010	2011	2010	2011
Januari	2.046	3.837	7.806	15.190	--	1.135
Februari	1.804	3.806	6.019	7.818	--	1.215
Maart	2.460	4.936	7.086	8.778	--	1.569
April	2.574	5.205	7.174	7.256	--	1.953
Mei	3.060	4.766	7.694	8.499	--	2.150
Juni	3.536	4.542	7.216	7.344	--	2.308
Juli	2.144	2.850	4.266	4.611	--	2.068
Augustus	2.035	3.503	5.131	4.673	--	2.483
September	3.320	7.613	9.372	7.806	--	3.517
Oktober	4.128	9.930	12.812	7.118	--	2.398
November	4.394	9.432	12.194		169	
December	3.178	6.139	7.405		923	
Totaal	34.679	66.559	94.175	79.903	1.092	20.796 TOTAALSTAND: 100.699

MET DE MINOR GGZ NAAR HET DOLHUYS

Dertig vierdejaars Minor GGz studenten van Fontys hogeschool Sociale Studies, Eindhoven reisden af naar Haarlem. Allen volgen ook het traject voor de aantekening GGz-agoog.

Bestemming: HET DOLHUYS.

Een initiatief van lector en canon-redacteur Jan Steyaert. Er zijn geen reiskosten (studenten hebben een NS-kaart) en de opleiding betaalde de entree (incl. rondleiding).

Het programma duurde van 11.00 – 14.30 uur. In de ochtend plenair twee lezingen; 's middags een rondleiding door het museum in kleine groepjes.

Jan Steyaert sprak als eerste: Over de canon & waarom je bezighouden met geschiedenis.

“De lezing van Miek Smilde was zonder enige twijfel het hoogtepunt”, vertelt Jan. “Haar boek *Raarhoek* is geweldig, een soort Geert-Makkiaanse beschrijving van de geestelijke gezondheidszorg van de afgelopen eeuw. Maar zij is niet alleen een begenadigd schrijver, maar ook een extreem getalenteerde spreker. Ze brengt de geschiedenis echt tot leven, het is geen lezing maar theater wat ze brengt. De studenten hingen aan haar lippen, en waren een uur lang muistil. En dat betekent wat!!!”

Een bespreking van *Raarhoek*: http://www.canonsociaalwerk.eu/nl/publicaties.php?cps=9&pub_id=7

Website Het Dolhuys: <http://www.hetdolhuys.nl/>

NIEUWE RUBRIEK PUBLICATIES GESIGNALEERD EN BESPROKEN

Op de site van de Canon Sociaal Werk worden sinds dit jaar **PUBLICATIES** op het gebied van de geschiedenis van het brede sociaal werk (of heel nauw daaraan verwant) gesignaleerd en aan een lichte beoordeling onderworpen. **De redactie nodigt lezers van de Nieuwsbrief uit om hun signalement / bespreking van nieuwe boeken in te sturen; wij plaatsen het in de rubriek!**

Tot nu toe zijn de volgende 24 boeken gesignaleerd:

(Cadeautip voor de decembermaand?)

Arno van der Borg, [De sociale sector tussen Scylla en Charybdis](#) (2011)
Politieke (on)macht en professionele dilemma's - 25 jaar welzijnsbeleid

Gemma Blok, [Ziek of zwak](#) (2011)
geschiedenis van de verslavingszorg in Nederland

Leo Lucassen en Jan Lucassen, [Winnaars en verliezers](#) (2011). Een nuchtere balans van vijfhonderd jaar immigratie

Jef Lingier, [De kracht van onderuit](#) (2011)
Een geschiedenis van het buurtopbouwwerk in de mijnstreek

Jozef Vos, [Pleitbezorger van de psychiatrie](#) (2011) De Nederlandse Vereniging voor Psychiatrie 1871-2011

M. van der Steen, [Drift en koers](#) (2011)
de levens van Hilda Verwey-Jonker (1908-2004)

Liesbeth Sluiter, [Beukbergen](#) (2011)
Een geschiedenis van woonwagenbewoners

Paul Schnabel et al., [De gammacanon](#) (2011)
Wat iedereen moet weten van de menswetenschappen

Catharina Th. Bakker, Sonja van 't Hof, Peter Kempers en George van Overbeeke
[Opvang en zorg onder één dak](#) (2011)
HVO-Querido Amsterdam (1969–2009)

Miek Smilde, [Raarhoek](#) (2011)

Kees van der Wiel, [Dit kint hiet Willem](#) (2010)
De Heilige Geest in Leiden: 700 jaar vondelingen, wezen en jeugdzorg

Jaap van der Stel, [De verslavingszorg voorbij](#) (2010)

Cecile aan de Stegge en Jan-Cees Hoozeveld (red.), [Geduld en toewijding](#) (2010)
Verplegers en verpleegsters in de psychiatrie van 1941 over hun contact met patiënten

Jan van Schagen, [Arm arm Eindhoven](#) (2010)
Kroniek van vijf eeuwen armoede en
armoedebestrijding

Gustaaf Asaert, [Ook dat was Antwerpen](#)
(2010). Een geschiedenis van de kleine man.
Over armoede en politieke onmacht.

Marianne Schenderling, [Moeders sla je niet](#)
(2010)
Verhalen van Max, de eerste
jeugdreclasserder van Amsterdam

Martine Vermandere, [We zijn goed
aangekomen!](#) (2010) Vakantiekolonies aan de
Belgische kust (1887-1980)

J. W. van Zutphen, J. Keesom, M. van der
Wolf, J. Blijvoets en A. Berendsen (redactie),
[Tijdloos betrokken](#) (2010)
Zestig jaar opvang, begeleiding en activering

Bart Boeckx & Geert Vandecruys, [Welkom in
Geel](#) (2010) Een geschiedenis van de
gezinsverpleging

Auke van der Woud, [KONINKRIJK vol SLOPPEN](#)
(2010)
Achterbuurten en vuil in de negentiende
eeuw

Leferink, S., [Goed recht](#) (2009)
25 jaar slachtofferhulp Nederland

Rene Stockman, [Liefde in actie](#) (2006)
200 jaar Broeders van Liefde

EDUCATIEF RONDSNUFFLEN OP HET INTERNET (TIPS EN INZENDINGEN WELKOM)

Interview met Louise W. Knight over haar biografie van Jane Addams - Part 1

<http://www.youtube.com/watch?v=eUbohNpLJZ8&feature=related>

Interview met Louise W. Knight over haar biografie van Jane Addams - Part 2

<http://www.youtube.com/watch?v=o6NaVQVGzZE&feature=related>

Interview met Louise W. Knight over haar biografie van Jane Addams - Part 3

http://www.youtube.com/watch?v=L8VH4x3_UJY&feature=related

Here comes the sun... Jane Addams!

<http://www.youtube.com/watch?v=AfqbPW3MDVk&feature=related>

The impact of Jane Addams and Hull house

<http://www.youtube.com/watch?v=5R6GajHiJyk&feature=related>

**STUUR DE NIEUWSBRIEF DOOR
AAN COLLEGA'S EN ANDERE BELANGSTELLENDE**